

Høringsnotat

Dato: 19. november 2024
Saksnummer: 24/7752
Høringsfrist: 3. januar 2025

Forslag til forskrift for tilskuddsordning tilknyttet nasjonalt senter for jordobservasjon i Tromsø

1. Innledning

Stortinget har vedtatt, jf. Innst. 2 S (2023–2024), i tråd med regjeringens forslag i Prop. 1 S (2023–2024) for Nærings- og fiskeridepartementet, at det skal opprettes en tilskuddsordning tilknyttet nasjonalt senter for jordobservasjon i Tromsø. Stortinget vedtok også, jf. Innst. 447 S (2023-2024) at ordningen flyttes over på egen budsjettpost, kap. 922 post 75.

2. Bakgrunn for tilskuddsordningen

I forbindelse med Stortingets behandling av Meld. St. 10 (2019–2020) Høytflyvende satellitter – jordnære formål – En strategi for norsk romvirksomhet ble det fattet et anmodningsvedtak som lyder "*Stortinget ber regjeringen utrede behovet for et nasjonalt senter for rombasert virksomhet, og hva som eventuelt kan være en hensiktsmessig lokasjon for et slikt senter.*" Videre uttrykte Støre-regjeringen en ambisjon om å arbeide for et nasjonalt senter for jordobservasjon i Tromsø i Hurdalsplattformen.

Det har vært gjennomført flere utredninger av behovet for et slikt senter. En hovedkonklusjon fra utredninger, gjennomført av Norsk Romsenter og Oslo Economics, var at et eventuelt senter burde bygges opp trinnvis. Det kom også frem i forbindelse med utredningene at aktuelle aktører i Tromsø hadde behov for prosjektmidler for å kunne videreutvikle jordobservasjonsmiljøet i Tromsø.

I regjeringens forslag til statsbudsjett 2024 (Prop. 1 S (2023–2024)), stod følgende omtale av en tilskuddsordning tilknyttet et nasjonalt senter for jordobservasjon i Tromsø:

For å legge til rette for ytterligere bruk av jordobservasjonsdata i offentlige virksomheter og næringslivet vil regjeringen øremerke 5 mill. kroner i prosjektmidler knyttet til utvikling av et senter for jordobservasjon i Tromsø. Midlene kan også nyttes til rådgivnings- og formidlingsprosjekter.

Videre står det i selve budsjettforslaget at «...5 mill. kroner øremerkes til prosjektmidler knyttet til utvikling av et senter for jordobservasjon i Tromsø.»

Forslaget ble senere vedtatt av Stortinget, jf. Innst. 2 S (2023–2024) som en øremerking på kap. 922 post 74. Midlene som ble øremerket ble flyttet over til egen post i behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2024, jf. Innst. 447 S (2023-2024).

2.1 Kunngjøring

Det er et viktig prinsipp i den offentlige forvaltningen at tilskudd tildeles på en måte som er åpen, sikrer likebehandling og gir anledning for etterprøvelse. Hovedregelen i bestemmelser om økonomistyring i staten, kapittel 6.3.2, er at tilskuddsmidler skal utlyses. Departementet finner ikke grunnlag for unntak fra reglene om kunngjøring, jf. økonomiregelverket kapittel 6.4.2. Det gjennomføres derfor en utlysning slik at hele gruppen av mulige mottakere nås.

2.2 Forskrift

Det følger av bestemmelsene om statlig økonomistyring, kapittel 6.2.3 at de delene av regelverket som retter seg mot private aktører, må fastsettes etter bestemmelsene om forskrifter i forvaltningsloven kapittel VI. Departementet vurderer det er mest hensiktsmessig om hele regelverket fastsettes som forskrift, slik en har anledning til jf. økonomiregelverket kapittel 6.2.3.

3. Vurdering av forslag til ny forskrift

3.1 Målgruppe, tildelingskriterier og prioriteringer for tilskuddsordningen

Det følger av bestemmelsene om økonomistyring i staten, kapittel 6.2.1 at tilskuddsregelverket skal omfatte

- mål og målgruppe for tilskuddsordningen
- kriterier for måloppnåelse
- tildelingskriterier
- rutiner for oppfølging og kontroll

Basert på disse har departementet utarbeidet følgende bestemmelser:

3.1.1 Virkeområde, formål, definisjoner og målgruppe (forskriftens § 1-3)

Forskriften gjelder en tilskuddsordning for prosjektmidler knyttet til et nasjonalt senter for jordobservasjon som er planlagt i Tromsø. Formålet med tilskuddsordningen er å utvikle nye bruksområder eller tjenester med bruk av jordobservasjon. Tilskuddsordningen er *ikke* en basisbevilgning for senteret, og senteret forutsettes opprettet og drevet av aktørene selv.

Det er Nærings- og fiskeridepartementet som er ansvarlig departement for romvirksomhet i Norge. Det foreslås at tilskuddsordningen forvaltes av departementets underliggende etat, Norsk Romsenter. Dette er fordi departementet i liten grad har mulighet til å vurdere søknader etter faglige kriterier. Norsk Romsenter, som også forvalter tilskuddsordningen Nasjonale følgemidler, har både den nødvendige faglige kompetansen og etablerte rutiner for slik tilskuddsforvaltning.

Målgruppen for tilskuddsordningen er private og offentlige virksomheter som er tilknyttet eller samarbeider med kunnskapsmiljøene for jordobservasjon i Tromsø.

Definisjonene i paragraf § 2 for begrepene «grunnforskning», «industriell forskning», «eksperimentell forskning» og «forundersøkelser» er knyttet til begrepsbruken i statsstøttereguleringen.

3.1.2 Vilkår for å motta støtte, tildelingskriterier, utlysning og krav til søknaden (forskriftens § 4-7)

Hovedvilkår for å kunne motta støtte i ordningen, som angis i paragraf 4, er at aktørene har tilknytning til eller samarbeider med kunnskapsmiljøene for jordobservasjon i Tromsø. Det er også satt som vilkår at prosjektet kan vise til tilleggsfinansiering.

I paragraf 4 uttrykkes det forventning om utvikling av nye bruksområder og/eller tjenester tilknyttet jordobservasjon, at prosjekter bør ha en grønn profil, og at prosjekter som gir økt aktivitet i Nord-Norge eller på Svalbard skal prioriteres.

Paragraf 4 spesifiserer også at samarbeidsprosjekter mellom flere aktører prioriteres. Bakgrunnen for å prioritere samarbeidsprosjekter er først og fremst at bygging av et sterkt samarbeidende miljø innen jordobservasjon anses å være formålet med etableringen av et senter for jordobservasjon. Prioritering av samarbeidsprosjekter vil også bidra til at administrasjonskostnader ved mange små prosjekter reduseres.

Paragraf 4 og paragraf 5 angir også hvilke vilkår som gjelder avhengig av om tilskuddet regnes som statsstøtte eller ikke etter EØS-avtalen. Departementet og underliggende virksomheter er forpliktet til å følge EØS-avtalens regler om offentlig støtte.

Det er Norsk Romsenter som forvalter midlene, og følgelig er det også Norsk Romsenter som fastsetter beløpet som deles ut, innenfor rammene av Stortingets bevilgning og tildelingskriterier som fastsettes i forskriften.

Paragrafene 6 og 7 angir retningslinjer for utlysningen og hvilke krav som settes til søknader.

3.1.3 Rapporteringsplikter, oppfølging og kontroll (forskriftens § 8-9)

I henhold til kapittel 6 i bestemmelser om statlig økonomistyring skal det utarbeides kriterier for vurdering av måloppnåelse for tilskuddsmidlene. Måloppnåelsen kan belyses kvalitativt eller kvantitativt, jf. pkt. 6.3.6 i bestemmelser om økonomistyring i staten.

Paragraf 8 omhandler rapporteringsplikter for tilskuddsmottakere, mens paragraf 9 omhandler Norsk Romsenters oppfølging og kontroll med rapporteringen.

3.1.4 Immaterielle rettigheter (forskriftens § 10)

Paragraf 10 angir regler for fordeling av immaterielle rettigheter i prosjekter som finansieres av tilskuddsordningen, samt prosedyre for håndtering av eventuelle konflikter om dette.

3.1.5 Reaksjoner, administrasjon og klage (forskriftens § 11-12)

Paragraf 11 angir regler om reaksjoner i tilfelle manglende oppfyllelse av krav knyttet til tilskuddet.

Paragraf 12 omhandler klageretten. Her er det foreslått en innskrenking i klageretten som følger av forvaltningsloven. Den foreslåtte innskrenkningen gjelder adgangen til å klage på Norsk Romsenters faglige skjønnsutøvelse.

Begrunnelsen for innskrenkingen er at skjønnsvurderingene Norsk Romsenter gjør er et resultat av en faglig spisskompetanse som er unik i nasjonal sammenheng. Departementet besitter følgelig ikke kompetanse til å overprøve den faglige skjønnsutøvelsen.

Innskrenkingen gjelder ikke retten til å klage på feil ved saksbehandling eller lovanvendelse.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet anser at forskriftsforslaget ikke har vesentlige økonomiske konsekvenser. Rammen for tilskuddsordningen fastsettes årlig av Stortinget i forbindelse med vedtak til statsbudsjettet. Det legges til grunn at administrasjonskostnader hos Norsk Romsenter dekkes innenfor gjeldende budsjettammer.

5. Ikrafttredelse og forvaltning

Forskriften trer i kraft straks den er vedtatt. Ordningen skal forvaltes av Norsk Romsenter.

6. Forslag til forskrift

Forskrift for tilskuddsordning tilknyttet nasjonalt senter for jordobservasjon i Tromsø

Fastsatt av Nærings- og fiskeridepartementet <dato> med hjemmel i Stortingets vedtak jf. Innst. 447 S (2023-2024) for kapittel 922 post 75 og lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) kapittel 7, og i henhold til § 8 i reglement for økonomistyring i staten og kapittel 6 i bestemmelser om økonomistyring i staten.

§ 1 Forskriftens virkeområde og formål

Forskriften gjelder Norsk Romsenters forvaltning av en tilskuddsordning for prosjektmidler knyttet til et nasjonalt senter for jordobservasjon i Tromsø. Et nasjonalt senter skal gi innovasjon, knoppskyting og nyetableringer innen romrelatert næringsliv i og utenfor regionen, og bidra til å utvikle nye bruksområder for jordobservasjonsdata.

Formålet med tilskuddsordningen er å utvikle nye bruksområder eller tjenester med bruk av jordobservasjon.

§ 2 Definisjoner

I denne forskriften menes med:

- a) Jordobservasjon: bilder eller målinger knyttet til jordas overflate eller atmosfære innhentet eksempelvis av satellitter.

- b) Grunnforskning: eksperimentelt eller teoretisk arbeid som fortrinnsvis utføres med sikte på tilegnelse av ny kunnskap om de underliggende årsakene til fenomener og observerbare fakta, uten at det tas sikte på direkte kommersiell anvendelse.
- c) Industriell forskning: planlagt forskning eller kritisk undersøkelse med sikte på tilegnelse av ny kunnskap og nye ferdigheter for å utvikle nye produkter, prosesser eller tjenester, eller med sikte på en betydelig forbedring av eksisterende produkter, prosesser eller tjenester. Dette omfatter utforming av komponenter til sammensatte systemer og kan omfatte utvikling av prototyper i et laboratoriemiljø eller i et miljø med simulerte grensesnitt mot eksisterende systemer samt av pilotprosjekter, når det er nødvendig for den industrielle forskningen og særlig for å validere allmenn teknologi.
- d) Eksperimentell utvikling: tilegnelse, kombinerings, utforming og bruk av eksisterende vitenskapelige, teknologiske, forretningsmessige og andre relevante kunnskaper og ferdigheter med sikte på å utvikle nye eller forbedrede produkter, prosesser eller tjenester. Dette kan også omfatte for eksempel virksomhet som tar sikte på begrepsmessig definisjon, planlegging og dokumentasjon av nye produkter, prosesser og tjenester.
- e) Forundersøkelser: evaluering og analyse av et prosjekts potensial med det formål å støtte beslutningsprosessen gjennom en objektiv og rasjonell påvisning av dets sterke og svake sider, muligheter og trusler, identifisere hvilke ressurser som kreves for å gjennomføre det, og til slutt vurdere dets utsikter til å lykkes.

§ 3 Målgruppe

Målgruppen for tilskuddet er private og offentlige virksomheter som er tilknyttet eller samarbeider med kunnskapsmiljøene for jordobservasjon i Tromsø.

§ 4 Vilkår for å motta støtte

Norsk Romsenter forvalter reglene for hva det kan gis tilskudd til innenfor rammene gitt i denne forskriften.

Tilskudd forutsetter at aktørene har tilknytning til eller samarbeider med kunnskapsmiljøene for jordobservasjon i Tromsø. Prosjekter som får støtte fra tilskuddsordningen bør ha en grønn innretning og prosjekter som gir økt aktivitet i Nord-Norge eller på Svalbard skal prioriteres. Det oppfordres til samarbeid mellom flere aktører, og hele tilskuddet kan deles ut til ett prosjekt.

For prosjekter der finansiering gjennom ordningen ikke vil kunne regnes som statsstøtte etter EØS-avtalen må det likevel kunne dokumenteres minst 50% egenfinansiering. Eventuell statsstøtte som tildeles må være forenlig med bestemmelsene i det alminnelige gruppeunntaket (GBER) art. 25.

Hvis støtte til et prosjekt klassifiseres som statsstøtte etter EØS-avtalen, kan tilskudd brukes til å dekke følgende prosjektkostnader i henhold til GBER art. 25.3:

- a) personalkostnader,
- b) kostnader til utstyr og instrumenter,
- c) kostnader til bygninger og grunn,
- d) kostnader til kontraktsforskning, teknisk kunnskap og patenter,
- e) ytterligere overheadkostnader som er direkte knyttet til prosjektet,
- f) driftskostnader som materialer og forsyninger.

Midler fra ordningen kan også benyttes til å innhente rådgivning, jf. bokstav d). Eventuell finansiering av bred formidling av forskningsresultater regnes ikke som statsstøtte og kan finansieres gjennom ordningen.

Det er en forutsetning at ovennevnte kostnader er direkte knyttet til prosjektet, og at det kun dekkes kostnader som påløper i prosjektperioden. Norsk Romsenter kan i hvert enkelt tilfelle beslutte at visse kostnader ikke vil bli dekket.

§ 5 Tildelingskriterier for å fastsette størrelsen på tilskuddet

Tilskuddsbeløpets størrelse fastsettes etter Norsk Romsenters frie skjønn med utgangspunkt i Stortingets bevilgning og de tildelingskriteriene som fremgår av de årlige utlysningene av tilskuddsmidlene. Formålet med tilskuddsordningen og de til enhver tid gjeldende nasjonale målsetningene for norsk romvirksomhet er bestemmende for utforming av tildelingskriteriene.

Prosjekter som mottar støtte som klassifiseres som statsstøtte etter EØS-avtalen må oppfylle krav angitt i GBER.

Hvis et prosjekt får offentlig støtte fra flere kilder, må det samlede støttebeløpet til de relevante konkrete støtteberettigede kostnadene ikke overstige maksimal støtteintensitet som fremgår av GBER.

Støtteintensiteten for hver støttemottaker skal ikke overstige:

- a) 100 % av de støtteberettigede kostnadene for grunnforskning,
- b) 50 % av de støtteberettigede kostnadene for industriell forskning,
- c) 25 % av de støtteberettigede kostnadene for eksperimentell utvikling,
- d) 50 % av de støtteberettigede kostnadene for forundersøkelser.

Støtteintensitetene for industriell forskning og eksperimentell utvikling kan imidlertid økes opp til en høyeste støtteintensitet på 80 % av de støtteberettigede kostnadene på følgende måte:

- a) med 10 prosentpoeng for mellomstore bedrifter og med 20 prosentpoeng for små bedrifter,
- b) med 15 prosentpoeng dersom ett av følgende vilkår er oppfylt:
 - 1 prosjektet omfatter et faktisk samarbeid mellom foretak der minst ett er en SMB, eller utføres i minst to medlemsstater eller i en medlemsstat og en stat som er part i EØS-avtalen, og ingen foretak alene står for mer enn 70 % av de støtteberettigede kostnadene, eller mellom et foretak og en eller flere organisasjoner for forskning og kunnskapsformidling, der den/de sistnevnte alene står for minst 10 % av de støtteberettigede kostnadene og har rett til å offentliggjøre sine egne forskningsresultater,
 - 2 resultatene av prosjektet får omfattende spredning gjennom konferanser, publikasjoner, åpne datakilder eller programvare med gratis eller åpen kildekode.

Støtteintensitetene for forundersøkelser kan økes med 10 prosentpoeng for mellomstore bedrifter og med 20 prosentpoeng for små bedrifter, i henhold til GBER art. 4.1(i).

§ 6 Utlysning av tilskuddsmidler

Utlysningen skal inneholde:

- a) formål med tilskuddsordningen og målgruppe,
- b) krav som gjelder for å kunne få innvilget søknaden (tildelingskriterier),
- c) informasjon om maksimal støtte/-sats, og maksimalt støttebeløp
- d) informasjon om bruk av standardiserte søknadsskjema og krav til original underskrift, ev. krav til elektronisk signatur,
- e) hvilke opplysninger søknaden må inneholde for at det i første fase skal kunne vurderes om søknaden faller inn under ordningen,
- f) vilkår overfor tilskuddsmottaker (inkl. informasjonsplikt i etterhånd og rapporteringsplikter),
- g) informasjon om at Norsk Romsenter kan iverksette tiltak for å kontrollere at tilskuddet brukes i samsvar med formålet,
- h) søknadsfrist.

§ 7 Krav til søknaden

Krav til søknaden skal fremgå av de årlige utlysningene av tilskuddsmidler. En søknad skal alltid:

- a) dokumentere at tilskuddet vil ha utløsende effekt for gjennomføring av prosjektet. Dette innebærer som minimum at søknad må være sendt før arbeid med prosjektet starter opp,
- b) angi all annen offentlig støtte gitt til samme prosjekt,
- c) angi annen finansiering som er med å finansiere prosjektet,
- d) angi FoU-kategori (grunnforskning, industriell forskning, eksperimentell utvikling eller forundersøkelser), eller om prosjektet faller utenfor statsstøttereglene.

Norsk Romsenter kan kreve at søkeren gir andre opplysninger som er nødvendig for å vurdere søknaden, enn de som fremgår av utlysningen, jf. § 6, og den mottatte søknaden.

§ 8 Rapporteringsplikter

Tilskuddsmottaker skal årlig rapportere om utviklingen i prosjektet. Norsk Romsenter kan fastsette ytterligere rapporteringsplikter i tilskuddsbrevet.

§ 9 Oppfølging og kontroll

Norsk Romsenter skal følge opp overfor tilskuddsmottaker dersom innrapportert informasjon er ufullstendig eller ikke oversendes til rett tid.

Norsk Romsenter skal gi nødvendig tilbakemelding til tilskuddsmottaker om dennes rapportering og treffe tiltak dersom kontrollen avdekker mistanke om uregelmessigheter.

Norsk Romsenter kan kontrollere at betingelsene for tilskuddet og vilkårene i tilskuddsbrevet er oppfylt gjennom å:

- a) be om de opplysningene og den dokumentasjonen som er nødvendig for kontrollen,
- b) innhente opplysninger fra andre myndigheter som har adgang til å utlevere opplysningene,
- c) gjennomføre stikkprøvekontroll for prøving av data som ligger til grunn for innrapportert informasjon,
- d) gjennomføre en nærmere regnskapsgjennomgang eller annen kontroll med at midlene har blitt nyttet som forutsatt, jf. Bevilgningsreglementets § 10.

§ 10 Immaterielle rettigheter (IPR)

IPR-rettigheter skal fordeles på deltakerne i et samarbeidsprosjekt etter deres bidrag, inkludert bidrag av immateriell art.

Ved konflikt om IPR, skal Norsk Romsenter identifisere og utnevne en uavhengig ekspert som skal foreta en gjennomgang av fordelingen mellom de involverte partene.

§ 11 Reaksjoner

Dersom tilskuddsmottaker ikke kan dokumentere at kravene som er satt i tilskuddsbrevet innen utgangen av det andre kalenderåret etter at vedtaket om tilskudd ble gitt, vil vedtaket kunne bli gjort ugyldig eller omgjøres. I slike tilfeller kan utbetalt tilskudd kreves tilbakebetalt helt eller delvis.

Dersom tilskuddsmottaker gir uriktige opplysninger, eller tilskudd ikke benyttes i samsvar med fastsatte betingelser for tildelingen, vil vedtaket kunne bli gjort ugyldig eller omgjøres. I slike tilfeller kan hele eller deler av tilskuddet kreves tilbakebetalt, med renter.

§ 12 Administrasjon og klage

Norsk Romsenter fatter vedtak om tilskudd.

Departementet er klageinstans for enkeltvedtak om tilskudd fattet av Norsk Romsenter etter denne forskriften. Retten til klage omfatter ikke den faglige skjønnsutøvelsen til Norsk Romsenter for enkeltvedtak om tilskudd etter denne forskriften.

§ 13 Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft straks.